

Opgavenboekje

Voorronde Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2014

Inhoud	pagina
Aanwijzingen voor de kandidaten	2
A Strijd om de Noordpool	3
B Demografie	4
C Rampenfilms in de Verenigde Staten	6
D Filipijnen	7
E De balgstuw bij Ramspol	8
Verantwoording	9

Aanwijzingen voor de kandidaten

Deze toets bestaat uit vijf vraagstukken, elk met een aantal deelvragen.

Het totaal aantal te behalen scorepunten is 56.

A	Strijd om de Noordpool	9 punten
B	Demografie	12 punten
C	Rampenfilms in de VS	13 punten
D	Filipijnen	12 punten
E	De balgstuw bij Ramspol	10 punten

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden en dergelijke) dan worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Bij de 'uitlegvragen' wordt gelet op de volledigheid van de uitleg. Bij een volledige uitleg moet je vaak een oorzaak en een gevolg daarvan noemen. Voor zo'n volledige uitleg krijg je meestal 2 scorepunten. Voor een uitleg die gedeeltelijk juist is, kan de beoordelaar 1 scorepunt toekennen. Zorg dat je uitleg zo beknopt mogelijk is.

Bij 'redeneer-' en 'beschrijfvragen' moet je antwoord meestal bestaan uit een aantal stappen. Aan het aantal scorepunten kun je zien hoeveel stappen er gegeven moeten worden.

Schrijf alle antwoorden met het bijbehorend nummer op je antwoordblad. Gebruik voor elk vraagstuk (A tot en met E) een nieuw antwoordblad.

Gebruik bij deze toets de 53e of de 54e editie van De Grote Bosatlas en het bijgeleverde Bronnenboekje. Bij elke vraag kun je desgewenst gebruik maken van de atlas. Bij vragen waarbij verwezen wordt naar een atlaskaart betreft dit een kaart uit de 53e editie. De kaart van de 54e editie is tussen haakjes aangegeven. Bij elk vraagstuk begint de nummering van de bronnen met 1. De bronnen zijn dus niet doorgenummerd.

Het gebruik van kladpapier, rekenmachine en geodriehoek / liniaal is toegestaan.

Je hebt voor deze toets 120 minuten de tijd.

Succes!

A Strijd om de Noordpool

Bestudeer de bronnen in het bronnenboekje die horen bij opgave A.

Gebruik atlaskaart 223A (54e druk: 250A).

Voor de kust van Noorwegen bevindt zich in de winter geen zee-ijs. Zelfs de haven van Hammerfest is ijsvrij. De temperatuur in de Botnische Golf en de Finse Golf is lager. Deze wateren vriezen dan ook meestal dicht in de winter.

1p 1 Wat is de oorzaak van dit verschil?

Gebruik atlaskaart 223A (54e druk: 250A).

Het Noordpoolgebied dreigt in de toekomst ijsvrij te worden. In de media wordt vaak vermeld dat het smelten van de poolkappen zorgt voor zeespiegelstijging. Het smelten van het ijs boven de 80° noorderbreedte zal echter niet *direct* voor zeespiegelstijging zorgen.

2p 2 Beredeneer dit.

2p 3 Leg uit dat het smelten van het ijs boven de 80° noorderbreedte *indirect* wel zal bijdragen aan klimaatverandering en dus zeespiegelstijging. Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik de bronnen 1 tot en met 3.

Rusland claimt een stuk van het Noordpoolgebied buiten de 200 zeemijl-lijn tot aan de geografische Noordpool (zie bron 3).

2p 4 Geef aan

- op welke passage uit het VN Zeerechtverdrag de Russische claim vooral is gebaseerd;
- met welke vier landen Rusland in conflict kan komen over deze claim.

Claims op het Noordpoolgebied worden onder andere gelegd omdat er grote voorraden delfstoffen worden verwacht. De meeste olie- en gasvoorraden zijn relatief dichtbij de kust gevormd.

2p 5 Beschrijf de wijze waarop deze olie- en gasvoorraden zijn gevormd.

Opgave B Demografie

Bestudeer de bron in het bronnenboekje die hoort bij opgave B.

Gebruik bron 1.

In deze bron staan vijf bevolkingsgrafieken. Grafiek a is van China. De andere vier bevolkingsgrafieken zijn, in alfabetische volgorde, van Egypte, Japan, Nederland en Tunesië.

- 2p 1 Noteer de letters b tot en met e op je antwoordblad.
Schrijf achter elke letter de naam van het land waar de bevolkingsgrafiek van is.

Gebruik bron 1.

China kent sinds 1979 een één-kind-politiek. Op het partijcongres in november 2013 werd besloten de één-kind-politiek te versoepelen. Gezinnen waarvan een ouder enig kind is mogen voortaan twee kinderen hebben.

- 2p 2 Geef voor het Chinese partijcongres
- een economische reden voor deze versoepeling;
  - een sociale reden voor deze versoepeling.

Gebruik de kaartbladen 210-211 (54e druk: 242-243) uit de atlas.

In India is ook sprake van gezinsplanning, alleen is deze veel soepeler dan in China. Het verschil in gezinsplanning heeft bijgedragen aan een verschil in ontwikkeling tussen China en India.

- 2p 3 Leg dit uit aan de hand van de op de kaartbladen 210-211 (54e druk: 242-243) getoonde verschillen tussen China en India.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik de kaartbladen 210-211 (54e druk: 242-243) uit de atlas.

De kaarten op deze kaartbladen geven geen volledig (geografisch) beeld van de ontwikkeling van de welvaart en het welzijn van de bevolking.

- 2p 4 Geef twee nadelen van het gebruik van deze kaarten om een volledig (geografisch) beeld te vormen van de ontwikkeling van de welvaart en het welzijn van de bevolking.

Vanaf 2010 ontstonden in een aantal Arabische landen felle politieke protesten die werden aangeduid als de 'Arabische Lente'. Eén van de factoren die mogelijk heeft bijgedragen aan het ontstaan van de Arabische Lente is de bevolkingsopbouw in deze landen.

- 2p 5 Geef aan
- welk verband er bestaat tussen de bevolkingsopbouw in deze landen en de protesten;
  - waardoor volksprotesten als de 'Arabische Lente' zich tegenwoordig veel sneller en grootschaliger voordoen dan voorheen.

Gebruik de kaartbladen de Wereld-Politiek uit de atlas.

Niet alleen de bevolkingsopbouw van de Arabische landen speelt een rol in de recente protesten. Er zijn veel andere factoren in het spel.

Daarnaast verschillen de landen met politieke protesten en opstanden sterk van elkaar. In Marokko was het bijvoorbeeld ook politiek onrustig, maar dat heeft niet geleid tot een val van de regering, zoals in Libië.

2p 6 Geef met behulp van de atlas twee mogelijke politieke oorzaken voor dit verschil tussen Marokko en Libië.

Opgave C Rampenfilms in de Verenigde Staten

Bestudeer de bron in het bronnenboekje die hoort bij opgave C.

Gebruik bron 1.

- 2p 1 Noteer de namen van de vijf rampenfilms uit deze bron op je antwoordblad.
Schrijf achter elke film of deze gebaseerd is op endogene of exogene krachten.

Gebruik bron 1 en de atlas.

De films *Dante's Peak*, *Volcano* en *10.5* spelen zich alle drie af aan de westkust van de Verenigde Staten. Niet elk scenario is, vanuit geologisch oogpunt gezien, even waarschijnlijk.

- 3p 2 Beredeneer welk scenario vanuit geologisch oogpunt het meest waarschijnlijk is. Ga in je antwoord in op alle drie de films.

Gebruik de atlas.

De film *Twister* speelt zich af in de Amerikaanse staat waar per vierkante kilometer de meeste tornado's voorkomen.

- 3p 3 In welke staat speelt deze film zich af?
Kies uit: *Missouri*, *New Mexico*, *Oklahoma* of *Texas*.
Beschrijf de wijze waarop de meeste tornado's in de Verenigde Staten ontstaan.

Gebruik de atlas.

Zowel bij tornado's als bij hurricanes komen zeer hoge windsnelheden en extreme regenval voor. Er zijn echter ook verschillen.

- 2p 4 Geef twee verschillen tussen tornado's en hurricanes.

Gebruik bron 1 en de atlaskaarten 188 en 196A (54e druk: 212 en 222A)

Hoewel de gevolgen van klimaatverandering in *The day after tomorrow* wel heel erg worden overdreven, is het wel degelijk mogelijk dat door het opwarmende klimaat de temperaturen in met name Noordwest-Europa uiteindelijk kunnen dalen. Iets soortgelijks gebeurde aan het einde van de laatste ijstijd. Toen er in korte tijd veel ijs smolt, veranderde de loop van zeestromen en daalde in Noordwest-Europa de temperatuur ineens sterk. Iets soortgelijks zou opnieuw kunnen gebeuren als de ijskap op Groenland smelt.

- 3p 5 Beschrijf in drie stappen op welke wijze dit opnieuw tot een koude periode in Noordwest-Europa zou kunnen leiden.

Opgave D Filipijnen

Bestudeer de bronnen in het bronnenboekje die horen bij opgave D.

Door de huidige verschuiving van het mondiale economisch zwaartepunt verandert de relatieve ligging van de Filipijnen.

- 2p 1 Beredeneer hoe de relatieve ligging van de Filipijnen hierdoor verandert.

Gebruik de atlas.

Callcenters van westerse bedrijven worden binnen Azië vaak in de Filipijnen gevestigd. Eén van de redenen hiervoor is het in verhouding lage loonkostenniveau in de Filipijnen.

- 2p 2 Geef
- nog een reden waarom juist de Filipijnen veel van deze callcenters aantrekken;
  - de naam van het land in Azië dat de grootste concurrent is van de Filipijnen voor wat betreft het aantrekken van callcenters.

De offshore activiteiten in de Filipijnen vinden niet meer alleen plaats in een grote stad als Manila, maar verschuiven steeds meer naar kleinere provinciesteden zoals Baguio, Naga en Bacolod.

- 2p 3 Beredeneer vanuit de economische dimensie dat er na verloop van tijd een verschuiving van de offshore activiteiten plaatsvindt richting kleinere provinciesteden.

Gebruik de atlas.

Het klimaat in Baguio blijkt een belangrijke pullfactor voor bedrijven, omdat dit aangenamer wordt gevonden om te werken dan het klimaat in Manila.

- 2p 4 Leg uit dat het klimaat in Baguio aangenamer is om te werken dan dat van Manila.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik bron 2.

Business Process Outsourcing (BPO) levert veel werkgelegenheid op in de Filipijnen. Er is sprake van een relatieve verandering in het type werkgelegenheid in de BPO-sector.

- 2p 5 Beredeneer of dit gunstig of ongunstig is voor de economie van de Filipijnen.

Bedrijven houden bij de keuze van een vestigingsplaats ook rekening met het gevaar op natuurrampen. Dit gevaar is in sommige delen van de Filipijnen hoog. Zo trok in november 2013 de orkaan Haiyan vanaf de Grote Oceaan over de Filipijnen. Vooral de stad Tacloban werd hierbij zwaar getroffen. In Manila en Baguio waren de gevolgen veel minder erg.

- 2p 6 Geef twee fysisch-geografische oorzaken waardoor juist Tacloban zo zwaar werd getroffen.

Opgave E De balgstuw bij Ramspol

Bestudeer de bronnen in het bronnenboekje die horen bij opgave E.

Gebruik het kaartblad Nederland-Dreigend water uit de atlas.

De balgstuw bij Ramspol moet het gebied dat grenst aan het Zwarte Meer en het Zwarte Water beschermen. Recentelijk is dit gebied niet meer overstroomd.

1p 1 In welk jaar vond de laatste grote overstroming in dit gebied plaats?

De balgstuw wordt vrijwel uitsluitend in werking gesteld bij een forse noordwesterstorm.

2p 2 Leg uit dat de balgstuw juist in die situatie in werking moet worden gesteld.

Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik de atlas.

In plaats van de aanleg van de balgstuw bij Ramspol had men ook kunnen investeren in dijken in het gebied dat nu door de balgstuw wordt beschermd.

2p 3 Geef twee redenen waarom er niet gekozen is om daar te investeren in dijken.

De Tweede Deltacommissie heeft voorgesteld om op termijn het peil van het IJsselmeer te verhogen.

2p 4 Welke twee doelstellingen heeft de Tweede Deltacommissie met deze peilstijging van het IJsselmeer?

De balgstuw moet in principe voldoende veiligheid bieden in geval van noordwesterstormen, ook bij een hoger peil in het IJsselmeer. Toch kan er nog wateroverlast ontstaan in het gebied dat beschermd wordt door de balgstuw.

2p 5 Geef aan

- op welke manier er wateroverlast kan ontstaan;
- met welke maatregel dit probleem kan worden opgelost.

In 2014 zullen de waterschappen Groot Salland en Reest en Wieden het beheer van de balgstuw overdragen aan een andere organisatie. Dit gebeurt met alle waterkeringen die van nationaal belang zijn.

1p 6 Aan welke organisatie zullen de waterschappen het beheer overdragen?

Verantwoording

© 2014 Stichting Aardrijkskunde Olympiade Nederland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze opgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Auteurs: Rob Adriaens, Hugo Kramer, Hans Maas, Harrie Mennen, Bart Pijpers

Advies: Arij Eijsberg, Thea Hooyman, Maarten Kimmel, Thomas de Leeuw, Ruud van Roon, Lody Smeets, Lieuwe Veerman

Eindredactie: Rob Adriaens, Lody Smeets

Vormgeving omslag: Studio Oude Vrielink bv

Vormgeving binnenwerk: Cito, afdeling MMS en Rita Kleise

De Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2014 wordt mede mogelijk gemaakt door bijdragen van:

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
- Cito, Instituut voor Toetsontwikkeling, Arnhem
- Faculteit Aard- en Levenswetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam
- Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen
- Fontys Lerarenopleiding Tilburg
- Hogeschool van Amsterdam
- Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- Hogeschool Utrecht, Archimedes Lerarenopleiding
- KNAG, Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap
- Noordhoff Atlasproducties, Groningen
- Radboud Universiteit Nijmegen
- SLO, Nationaal expertisecentrum voor leerplanontwikkeling
- Topografische Dienst, Emmen
- Unie van Waterschappen

